

Ksawery Jasiak

"Żywego mnie nie dostaną" : ostatni leśni w środkowej Polsce

Niepodległość i Pamięć 14/2 (26), 187-202

2007

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez **Muzeum Historii Polski** w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ksawery Jasiak
Opole

„Żywego mnie nie dostaną”. Ostatni leśni w środkowej Polsce

7 sierpnia 1949 r. we wsi Pawłów, w gminie Rusiec woj. łódzkie, 8 pułk KBW oraz grupa operacyjna UB z Pabianic otoczyła gospodarstwo, w którym ukrywał się dowódca antykomunistycznego oddziału partyzanckiego KWP sierż. Andrzej Jaworski ps. „Marianek” wraz ze swoją dwuosobową ochroną. Partyzanci byli bez wyjścia, okrążeni przez siły bezpieczeństwa nie zrezygnowali z walki. Woleli zginąć niż poddać się. Doszło do potyczki i w efekcie samobójczych strzałów śmierć na miejscu ponieśli „Marianek” – d-ca „Balonu” oraz „Igła”. Kpr. „Zbigniew” w wyniku odniesionych ran został pochwycony.

W lutym 1947 r. władza komunistyczna ogłosiła ustawę amnestyjną. Z poszczególnych organizacji podziemnych w całym województwie łódzkim skorzystało z niej – według danych MBP – na ogólną liczbę 2764 ujawnionych w tym: 518 osób z Konspiracyjnego Wojska Polskiego, 335 osób z Ruchu Oporu Armii Krajowej. Pozostałe, mniejsze organizacje, ujawniły się niemalże całkowicie¹. Jej rzeczywistym i zasadniczym celem było uniemożliwienie powrotu do normalnego życia oraz całkowite rozbicie antykomunistycznej konspiracji w środkowej Polsce. Dla reżimowych sił bezpieczeństwa ta strategia okazała się w końcowej jej fazie realizacji najbardziej skuteczną metodą na rozpracowanie i likwidację wszelkiego ruchu oporu². Plany WUBP w Łodzi pokrzyżował „Murat” – Jan Małolepszy, działający od początku istnienia KWP, głównie na terenie pow. wieluńskiego³. Rozproszone oddziały, grupy dywersyjne i poszcze-

1 Zob. „Głos Robotniczy”, 27 IV 1947, s. 3; Wytoczne MBP w sprawie przyspieszenia akcji ujawniania się na mocy rozkazu nr 19 MBP z 13 marca 1947 r., Biuletyn Informacyjny MBP 1/47 (w zbiorach autora); K. Lesiakowski, *Mieczysław Moczar*, Warszawa 1998, s. 128.

2 Obie amnestie (z 1945 r. i 1947 r.) były posunięciami stricte policyjno-politycznymi. Ich głównym celem było zewidencjonowanie i szczegółowe rozpoznanie środowisk niepodległościowych, a następnie bezkompromisowa likwidacja. W ten sposób podczas ujawniania podziemie zbrojne stawało się bezbronne wobec ubeckich manipulacji i prowokacji.

3 Jan Małolepszy „Murat” – ur. 27 XII 1906 r. w Kraszkowicach, rusznikarz, drogomistrz, żołnierz września 1939 r. kwatermistrz AK 1940-1945 r. Od 20 stycznia do połowy lutego 1945 r. pełnił funkcję komendanta MO w Okalewie pow. Wieluń. Od grudnia 1945 r. członek Konspiracyjnego Wojska Polskie-

gólnych żołnierzy KWP łączy pod wspólne dowództwo Terenu 731 tzw. III Komendy KWP, przejmując kierownictwo nad całością w marcu 1947 r. W skład Dowództwa Oddziałów Leśnych KWP Teren 731 wchodziło kilka jednostek dywersyjnych działających na terenie poszczególnych powiatów: kaliskiego, sieradzkiego, kępińskiego, łaskiego, piotrkowskiego i wieluńskiego. W skład KWP wchodziło wówczas 6 pododdziałów:

– Oddział krypt. „Wawel”, 1 dowódca – ppor. Kazimierz Szczepański ps. „Wicher” do 1948 r., 2 dowódca – sierż. Józef Ślęzak ps. „Mucha” od 1948 do 1949 r. Skład 12 ludzi. Teren działania pow. Wieluń i Kępno. Jednostka przetrwała do aresztowania sierż. „Muchy” w czerwcu 1954 r. Wiosną 1948 r. na podstawie rozkazu kpt. „Murata” przegrupowano sekcję „Wawelu”. W teren nadwarciański wysłano nowo utworzoną sekcję egzekutywy „zadania specjalne” o krypt. „Warta” w sile 6 osób. Drużyna ta była pod dowództwem ppor. „Wichra” (od II do III 1948), oraz sierż. „Synka” (od III do VII 1948 r.), sekcję szturmową „Wartę” rozformowano w sierpniu 1948 r. W lipcu 1948 r. część żołnierzy z tej sekcji zasilili stan w oddziale „Hel”;

– Oddział krypt. „Hel”-„Dzwon” dowodzony najpierw przez sierż. Zenona Grzegórskiego „Wisłę” (od III do VII 1948 r.), a następnie przekazany pod dowództwo sierż. Władysława Dwornika ps. „Synek” w lipcu 1948 r. w składzie 10 osób. Jednostka partyzancka „Synka” działała na południowym terenie pow. Wieluń, w granicach powiatów częstochowskiego i radomszczańskiego. Dywersja „Dzwonu” została zlikwidowana 30 IX 1949 r.;

– Oddział krypt. „Bałtyk”, który od października 1947 r. był zmniejszony do 11-osobowego składu, teren operacyjny pow. Sieradz i Kalisz. Zgrupowaniem tym dowodził od 15 VI 1947 r. do 22 I 1948 r. ppor. Kazimierz Skalski ps. „Zapora” (zginął w czasie obławy KBW 22 I 1948 r. w lesie koryckim woj. Poznań), z-cą i sekretarzem jednostki bojowej KWP był sierż. Zdzisław Balcerzak „Wiktor”. Szefem Wywiadu Dowództwa Terenu 731 i egzekutywy był ppor. Antoni Chowański „Kuba” – w oddziale „Bałtyk” – bez etatu (zginął 15 III 1950 r. w m. Kurek, pow. Sieradz);

– Oddział krypt. „Trybuna”, został wcielony do organizacji Dowództwo Oddziałów Leśnych Teren 731 w sierpniu 1948 r. Dowódcą był por. Ludwik Danielak „Lotny”, „Szatan”, „Bojar”. W skład bełchatowskiej grupy dywersyjnej wchodziło około 12 osób. Teren działania pow. Łask i Piotrków Trybunalski. Jednostka walczyła jako całość do 1949 r. Później rozpadła się na małe sekcje szturmowe. Por. Danielaka schwymano w marcu 1954 r.

---

go – kwatermistrz Obwodu krypt. „Turbina” Wieluń w stopniu sierżanta. Od XII 1946 r. do 9 XI 1948 r. w stopniu kapitana jako komendant samodzielnej jednostki organizacyjnej Dowództwo Oddziałów Leśnych KWP Teren 731. 14 III 1949 r., zamordowany przy ul. Sterlinga w Łodzi podczas przesłuchania przez funkcjonariuszy WUBP pod kierownictwem por. Strąka. Zob. K. Jasiak, *III Komenda KWP Jana Mulołepszego „Murata” przed WSR Łódź* [w:] *Wojskowy Sąd Rejonowy w Łodzi*, pod red. J. Wróbla, J. Żelazko, Warszawa 2004, s. 64-80; tenże, *II Konspiracja niepodległościowa na ziemi wieluńskiej 1945-1951*, „Rocznik Wieluński” 2004, t. IV, s. 75-81. W. Jaskulski, *O działalności niepodległościowej na ziemi wieluńskiej 1939-54*, Sieradz 1995, s. 176-180.

Przy Sztapie Dowództwa Teren 731 funkcjonował również lotny pluton egzekucyjny KWP por. Jana Kwapisza „Lisa-Kuli” w sile 8 ludzi działający na terenie pow. Sieradz. Por. „Lis-Kula” wytrwał w terenie do 1951 r. Zabito go podczas akcji pościgowej UB w m. Huta Czarnożylska, pow. Wieluń, 21 VII 1951 r.⁴;

– Oddział bojowy krypt. „Balon” w składzie 9 osób. Żołnierze z tej grupy podporządkowali się kpt. „Muratowi” w kwietniu 1947 r. Dywersja KWP „Balonu” działała na dość rozległym terenie pow. łaskiego w jego południowo-zachodniej części. Linia graniczna, od której zaczynał się teren działania tego oddziału przebiegała mniej więcej od Szynkielowa – Widawę do Ruśca – Szczercowa. Na czele jednostki stał podoficer „Marianek” – Andrzej Jaworski – „Jędrus”, mający wówczas 29 lat⁵. W skład oddziału „Balon” wchodziło początkowo kilkunastu ludzi, wywodzących się ze wsi łaskiej, uzbrojonych w broń automatyczną, krótkie pistolety, granaty i inny sprzęt wojskowy. Ubrani byli w mundury WP z symbolami liter na lewym ramieniu KWP. Liczebność oddziału systematycznie topniała, przeważnie w wyniku zastrzelenia w toku przeprowadzonych akcji i potyczek z UB. Skład pododdziału KWP „Balon” z 1948 r. przedstawiał się następująco: sierż. Andrzej Jaworski „Marianek”, kpr. Jan Pyrek „Lipa”, kpr. Grochowski, strz. „Pużan”, kpr. Tadeusz Kuzia „Igła”⁶, plut. „Fruwacz”, plut. „Kwiatek”, kpr. Stanisław Florczak „Rzeźnik”, kpr. Mirosław Pajak „Ziuk”, strz. Karol Pietrus „Świerk”, kpr. Tomasz Krej,

4 K. Jasiak, *Konspiracyjne Wojsko Polskie w gminie Lututów i okolicach w latach 1945-1954*, [w:] *Sześć wieków Lututowa*, pod red. T. Olejnika, Wieluń 2007, s. 230-231.

5 Sierż. A. Jaworski ps. „Marianek”, „Jędrus”, s. Antoniego i Marianny Szadkowskiej, ur. 11 XI 1920 r. w Ochłach k. Konopnicy pow. Wieluń. Ukończył 3 oddziały szkoły powszechnej. Od 1940 do marca 1944 r. pracował przymusowo w Niemczech. Po ucieczce trafił do domu w Ochłach, gdzie ukrywał się do wyzwolenia. W styczniu 1946 r. wstąpił do organizacji niepodległościowej KWP, zwerbowany przez kpr. Stanisława Florczaka ps. „Rzeźnik”, składając przysięgę przed ppor. Antonim Pabianiakiem „Błyskawicą”. W lipcu 1946 r. przydzielony do oddziału bojowego S.O.S sierż. Kazimierza Grzelczyka „Zemsty”. „Marianek” był d-cą sekcji egzekutywy. Bunkier jednostki o krypt. „Burza” mieścił się w lesie szynkielowskim. W grupie S.O.S byli m.in. „Zemsta”, „Chazaj”, „Wiatr”, „Kos”, „Marianek”, „Igła”, „Brzoza”, „Lipa”, „Kędzior”, „Ryba”, „Kora”, „Dąb”, „Sok”, i „Karp”. 8 listopada 1946 r. został awansowany do stopnia kaprala. 25 marca 1947 r. ujawnił się z całym oddziałem sierż. „Zemsty”. Po amnestii nie ufając władzom ponownie wstąpił do jednostki dywersyjnej KWP. 11 listopada 1947 r. rozkazem kpt. Małolepszego utworzył grupę do zadań specjalnych o krypt. „Balon”, odpowiedzialny był za tzw. egzekutywę. Grupa ta liczyła 9 osób. W listopadzie 1948 r. po aresztowaniu komendanta Dowództwa KWP Terenu 731 oddział „Balon” pod dowództwem sierż. „Marianka” został częściowo rozbity. W 1949 r. stan sekcji wynosił 3 ludzi. Zob. AIPN w Łodzi (AIPN Łd), Akta sprawy Sr 130/49, Zeszyt Oddziału „Balon”, t. I, AIPN Łd 030/279, *Konspiracyjne Wojsko Polskie w woj. łódzkim. Okres działalności 1945-48*, s. 104; R. Peska, Gniazdo „Sokołów”, Pabianice 1998, s. 173-182; tenże, „Marianek” – najdzielniejszy żołnierz „Murata”, „Dziennik Łódzki” 1994, nr 137; Relacje: Cz. Niciejewskiego ps. „Wiatr” z 24 IX 1999 r., M. Dźbika z 15 VIII 2000 r.; St. Sitarka 19 V 1999 r. (w zbiorach autora); Ewidencja oddziału „Zemsty”. Zeszyt KWP Teren 731 – ppor. „Wicher”. Nr Inw D-334, AMTN/Ł; AIPN Łd, pf 12/60, t. I, Ankieta „Marianka” w czasie ujawnienia 27 III 1947 r. PUBP w Wieluniu, k. 71-76.

6 Tadeusz Kuzia ps. „Viner”, „Igła”, syn Ignacego i Marianny Ogrodniczak ur. 9 X 1921 r. w Fajnowie gm. Dąbrowa Rusiecka, krawiec, dezertjer z LWP (służył 14 V – VII 1945 r. w 47 pp. w Fordonie), ukrywał się w Walczu u brata Jana. Ścigany przez władze bezpieczeństwa we wrześniu 1946 r. wstąpił do oddziału partyzanckiego KWP pod dowództwem ppor. „Błyskawicy” (w grupie było 20 ludzi), teren działania jednostki: Osjaków, Bębnow, Szynkielów, Raduczycze, Drobnice pow. Wieluń, pow. Częstochowa. Brał udział w wielu akcjach dywersyjnych prowadzonych przez „Błyskawicę”. Podczas amnestii ujawnił się, inwigilowany i zastraszony ponownie nawiązał łączność z KWP. Po zabicju Kreja i „Chazaj”, Kuzia przyłączył się do „Marianka”. Na początku 1948 r. złożył przysięgę przed „Muratem”, a w lipcu 1948 r. został przydzielony do oddziału „Balon” na miejsce kpr. „Świerka”, który został przeniesiony do grupy por. Daniela.

strz. Józef Coliński „Zarycz”, Józef Olszacki, Władysław Szadkowski, Jan Borowicz, kpr. Stanisław Kasprzyk „Chazaj”⁷, strz. Stefan Janik „Warta”⁸.

Wszystkie drużyny szturmowe należące do zgrupowania „Murata” miały ustalone ekspozytury wydzielone przez komendanta rejonu. Stałą łączność z dowódcami utrzymywali pracownicy siatki wywiadowczej KWP. W maju 1947 r. z drużyny specjalnej wyłoniony został Sztab Dowództwa Terenu 731 o krypt. „Labirynt”. Przy Sztapie utworzono Grupę Ochrony, która odpowiedzialna była również za organizację kursu wojskowości dla strzelców. Głównym Instruktorem kursu podchorążych był ppor. „Wicher”. Do Sztabu „Labirynt” oprócz dowódcy zgrupowania należeli: por. „Lis-Kula” – z-ca i kwatermistrz Terenu 731, ppor. „Wicher” – adiutant, w ochronie „Murata” byli: sierż. Jan Krzywański „Złotnik”, sierż. Stanisław Gwiazda „Witek”, kpr. Kazimierz Jażdżyk „Śmiały”, sierż. „Synek”, sierż. „Mucha”, sierż. „Marianek”, ppor. „Kuba” – szef wywiadu i finansów zgrupowania Teren 731, odpowiedzialny również za pion likwidacyjno-ostrzeżeniowy⁹.

Powiększone liczbowo drużyny bojowe KWP podniesione zostały do miana kompanii dywersyjnych. Nie były to jednak kompanie etatowe w pojęciu wojskowym, ponieważ nie liczyły wystarczającej liczby strzelców. Poszczególne pododdziały były nazywane przez miejscową ludność jako „KWP Murata”, „Muratowcy”. Kpt. Jan Małolepszy jako główny dowódca jednostki partyzanckiej wyposażył wszystkie pododdziały w pieczęć KWP. Na pieczęci z godłem Polski z czasów II RP widniał napis: KWP Dowództwo Oddziałów Leśnych Teren 731. Murat nie uzasadnił powodów użycia imienia KWP. Domyślać się tylko można, iż o tym wyborze zdecydowały względy polityczne i prestiż KWP „Warszycy”. Kontynuacja KWP uznana przez reżim komunistyczny za głównego wroga ustroju była zaciekle zwalczana. W oczach zaś społeczeństwa pozostawała orędownikiem walki o niepodległość. Użycie znaku KWP symbolizowało walkę o wolność i przyciągało byłych żołnierzy tej formacji do jego szeregów. Jak się miało okazać, cel ten został w dużym stopniu osiągnięty.

Oddziały KWP „Murata” wyróżniały się wielką ruchliwością i aktywnością w zwalczaniu aparatu bezpieczeństwa i przedstawicieli „władzy ludowej”. W szczególności zdrajców, donosicieli i konfidentów. Do działań dywer-

7 Stanisław Kasprzyk ps. „Chazaj”, s. Jana i Karoliny, ur. 12 VII 1922 r. w Grabkach pow. Kraków, dezertor z LWP, wstąpił do organizacji KWP krypt. „Turbina”, pododdział S.O.S. „Błyskawicy”, w sierpniu 1946 r. przeszedł do grupy bojowej o krypt. „Burza” pod dowództwem sierż. Kazimierza Grzelczyka „Zemsty”. Po ujawnieniu na początku kwietnia 1947 r. wstąpił do zgrupowania kpt. „Murata”. 26 VI 1947 r. zabity w czasie zasadzki przy spółdzielni „Rolnik” w Chociwiu gm. Widawa przez grupę operacyjną PUBP z Pabianic.

8 AMTN/Ł, Nr Inw D-334, Ewidencja oddziału bojowego „Balon”. Zeszyt KWP Teren 731 ppor. „Wichra” z 1948 r.; Notatnik i rękopis kpt. „Murata” znaleziony w terenie gminy Ostrówek (zbiory autora).

9 Zgrupowanie partyzanckie „Murata” liczyło w szczytowym okresie około 70 żołnierzy. Konspiracyjne Wojsko Polskie Teren 731 pod dowództwem kpt. „Murata” było najsilniejszym ogniwem niepodległościowego ruchu oporu w województwie łódzkim, ponieważ najdłużej stawiało zbrojny opór reżimowi stalinowskiemu. Podział i stan ustalony na podstawie archiwum KWP Teren 731. AMTN/Ł, Ewidencja zgrupowania...; AIPN Łd, 030/279, t. I, *KWP w woj. łódzkim...*, s. 27-28; K. Jasiak, *III Komenda KWP...*, s. 68-70; tenże, *II Konspiracja...*, s. 82-83.

syjnych podejmowanych przez żołnierzy „Murata”, w tym również grupy szturmowej sierż. „Marianka”, należały m.in.:

1. Akcje likwidacyjno-ostrzeżeniowe (egzekucja, kary cielesne, wymierzone funkcjonariuszom UB, MO, ORMO, członkom PPR-u i konfidentom UB);

2. Kary finansowe – kontrybucje, rekwizycje przymusowe z upaństwowionych sklepów i urzędów, rzadziej od prywatnych ludzi. Akcje te skierowane były przede wszystkim przeciw osobom podejrzanym o współpracę z komunistyczną władzą. W ten sposób zdobywając ubrania i żywność m.in. uzupełniano stan kwatermistrzostwa i zaopatrzenie dla oddziałów;

3. Akcje dozbrojeniowe, polegały one na rozbieraniu posterunków MO i UB oraz przedstawicieli organów bezpieczeństwa z broni i sprzętu wojskowego.

Na placówce KWP krypt. „Balon”

Na mocy rozkazu kpt. „Murata” z 11 listopada 1947 r., sierż. „Marianek” został powołany na dowódcę dywersji „Balon”, z-cą był plut. J. Coliński ps. „Zarycz”. Już na początku lutego 1948 r. „Marianek” otrzymał do swojej dyspozycji ośmioosobową sekcję bojową. Odpowiedzialny był za tzw. pion egzekucyjno-ostrzeżeniowy. Oddział „Balon” stacjonował na pograniczu dwóch rejonów w pow. wieluńskim i łaskim. Często kwaterą „Marianka” był las chrząstawski, gospodarstwo Węglewskich, Widawa w gospodarstwie Stępnia, bunkry w rejonie: Szynkielowa, Małej Wisi, Konopnicy, Wrońska, Rychłocic i Chociwia. Kilka kryjówek zlokalizowanych było w okolicach Ruśca w osadzie Błaś u gospodarza Mariana Dźbika oraz placówka we wsi Leśniaki¹⁰. Właśnie tu w nocy z 25 na 26 lutego 1948 r. na skraju wsi Leśniaki pow. Łask u Kazimierza Brzezińskiego nocowała grupa KWP na czele z sierż. „Jędrusiem”. (...) *Przyszli tu bardzo zmęczeni i całkowicie przemoknięci. Było ich czterech. Rano przed świtem, już nie spali, czyścili broń, wszędzie była rozłożona. Składali ją szybko, nerwowo, słychać było szcęk metalu, a tu wojsko układało się na drodze, wkładając lufy karabinów między sztachety płotu. Szli jak po sznurku – otoczyli obejście ze wszystkich stron, ktoś musiał zdradzić. MO w Chabielicach otrzymało bowiem poufną informację od agenta UB, że we wsi Leśniaki ukrywają się członkowie KWP „Murata”. KWP-owcy zaatakowani zostali przez milicjantów z Chabielic. Wywiązała się straszliwa strzelanina w czasie, której zabity został komendant posterunku MO w Chabielicach – Jerzy Szymański. Ze strony KWP ciężkie ranny odniósł kpr. Mirosław Pajk ps. „Ziuk”. W czasie ewakuacji sekcji KWP, „Ziuk” został dobity na własną prośbę przez d-cę oddziału. Reszta oddziału w sile: „Warta”, „Marianek” i „Zarycz” ewakuowała się do wsi Augustów, w rejon bunkrów, w którym znajdowała się reszta członków podziemia KWP m.in. „Rzeźnik”, „Świerk” i „Li-pa”. Zwłoki „Ziuka” podwodą zawieziono najpierw do Szczercowa pod pla-*

¹⁰ R. Peska, *Gniazdo...*, s. 173-182; tenże, „Marianek”..., „Dziennik Łódzki” 1994, nr 137; Relacja M. Dźbika z 15 VIII 2004, (w zbiorach autora).

cówkę UB przy ul. Konopnickiej, a następnie częściowo obnażone zakopano w tajemnej mogile¹¹.

Od marca do kwietnia 1948 r. oddział „Balon” przebywał w leśnym schronie w Szynkielowie pow. Wieluń, po czym w pierwszych dniach kwietnia przeniósł się pododdziałem do wsi Ruda pow. Łask, gdzie w lesie chrząstawkowym wykopany został kolejny bunkier organizacji KWP. Z oddziałem „Balon”, którego d-cą był „Marianek”, kpt. Murat miał kontakt przez łącznika wywiadu Jana Dudka „Babkę”. Wywiadowca ze Sztabu „Labirynt” wysyłany był do wsi Ruda pow. Łask na skrzynkę kontaktową do Węglewskiego z hasłem „Parasol-Piła”. Otrzymany od „Murata” rozkaz przekazywał osobiście gospodarzowi, który ten z kolei podawał do wiadomości „Mariankowi”. Do września 1948 r. część meldunków była posyłana do osady Rudy pow. Łask, a już w październiku meldunki posyłane były na kontakt w drugie miejsce do Szynkielowa w pow. wieluńskim do Janiny Terczyńskiej ps. „Milka”, u której funkcjonowała skrzynka kontaktowa pomiędzy Komendantem Głównym KWP Teren 731 a d-cą „Balonu”. Hasłem konspiracyjnym na skrzynkę w Szynkielowie było: „Milka-Brylant”. W okresie letnim 1948 r. „Murat” często osobiście nadzorował działania antykomunistyczne oddziału „Balon” prowadząc inspekcje swoich sił partyzanckich w bunkrze organizacyjnym znajdującym się w lesie szynkielowskim. Na rozkaz d-cy Terenu 731 wydany został wyrok śmierci na gajowym, który był konfidentem UB. Wyrok wykonano na terenie lasów świerczowskich. Oprócz akcji likwidacyjno-ostrzeżeniowych partyzanci podejmowali również wysiłki wzmocnienia i powiększenia zasobów kwatermistrzowskich przez typowe akcje zaopatrzeniowo-rekwizycyjne, jak np. 7 maja 1948 r. we wsi Chorzyzna (pow. Wieluń) Oddział „Marianka” skutecznie rozbroił patrol ORMO. Zarekwirowano wówczas od funkcjonariuszy 1 pepeszę i 170 szt. amunicji. Już 26 maja 1948 r. we wsi Skrzywno kolejny raz na rozkaz „Murata” grupa „Marianka” wykonała wyrok śmierci na komendancie MO, który nie pozwolił się rozbroić, a bezpośrednio zagrażał współpracownikom KWP¹². We wsi Konopnica na podstawie rozkazu kpt. „Murata”, sierż. „Marianek” i jego ochrona wykonała kolejny wyrok śmierci, tym razem na nauczycielu Antonim Praszczyku, tajnym współpracowniku UB¹³. 27 października 1948 r. szef „Balonu”, sierż. „Jędrus”, kpr. „Rzeźnik” i kpr. „Lipa” dotarli na stałą kwaterę KWP u Wacława Węglewskiego. W wyniku doniesienia informatora UB żołnierze KWP zostali namierzeni przez siły bezpieczeństwa. Próba pochwycenia i likwidacji żołnierzy KWP nie powiodła się. Bezpośrednie wtargnięcie sił operacyjnych UB i KBW na teren posesji Węglewskich spowodowało natych-

11 R. Peska, *Gniazdo...*, s. 174-175; AIPN Łd. WSR w Łodzi, Akta sprawy Sr 130/49, t. I, Ewidencja i raporty z walk bojówki „Balon” z 1948 r.; Protokół przesłuchania J. Colińskiego ps. „Zarycz” z 16 XII 1949 r. przez oficera śledczego WUBP w Łodzi Cz. Antczaka, k. 106. AIPNŁ, WSR w Łodzi, Akta sprawy 154/50, t. II; AIPN Łd. 030/279, t. I, KWP w woj. łódzkim..., k. 78.

12 AIPN Łd. Akta sprawy Sr 425/49, Protokół przesłuchania K. Pietrusa ps. „Świerk” przez oficera śledczego PUBP w Piotrkowie Trybunalskim J. Hryniewskiego z 15 IV 1949 r.

13 Archiwum Muzeum Ziemi Wieluńskiej (AMZW), Raport PUBP w Wieluniu z 23 VIII 1948 r. w sprawie dokonania zabójstwa na kierowniku szkoły w Konopnicy A. Praszczyku; K. Jasiak, *III Komenda...*, s. 74.

miastową ucieczkę do pobliskiego lasu przez grupę „Marianka”. Na nic się zdał ostrzał pozycji uciekających partyzantów, bowiem sierż. „Jędrus” zniknął bez śladu. Żołnierze KBW wycofali się, a potem w nocy ponownie wrócili, maskując się, zajęli pozycje wokół gospodarstwa. Czekano bowiem na powrót „Marianka”. Tymczasem w domu czterech ubecy prowadzili przesłuchania całej rodziny, katując, poniżając i strasząc spaleniem. Trwało to trzy dni. Dom zamienił się w istne piekło! Trzeciego dnia zakotłowało się. W nocy 30 października 1948 r. doszło do potyczki ogniowej. Wywiązała się niesamowita strzelanina. Okazało się, że kpr. „Lipa” wysłany został na zwiad. Po upewnieniu się, że kij stoi w jałowcu jak należy (był to tajny znak konspiracyjny dla KWP), zbliżył się do domu Węglewskich. Niestety, partyzant nie wiedział, że „bezpieka” nie odpuściła i zastawiła w zabudowaniach zasadzkę. Miejsce placówki zostało okrążone przez funkcjonariuszy UB z Łasku i pluton operacyjny 8 pułku KBW z Łodzi. W czasie krwawego starcia z KBW trafiony serią z automatu „Lipa” padł ciężko ranny. Jakiś czas bronił się, strzelając z broni maszynowej. Nie starczyło kul ani sił, krwawił obficie. Ostatnią kulę przeznaczył dla siebie¹⁴.

Pododdział KWP „Balon” mimo nieustających obław unikał bezpośredniej konfrontacji z UB i KBW z powodu niewielkiej siły bojowej. Mając poparcie mieszkańców powiatu wieluńskiego i łaskiego, co za tym idzie idealne zaplecze kwatermistrzowskie w lasach szynkielowskim i niezankowskim, mógł ukrywać się przed władzami komunistycznymi aż do połowy 1949 r. W raportach i rękopisach dowódców KWP z 1948 r. można wnioskować, że akcje na przedstawicieli reżimowych władz przybrały na sile. Między lutym, a listopadem 1948 r. pododdziały szturmowe KWP „Wawel”, „Dzwon” i „Balon” wykonały około 20 akcji likwidacyjnych przeciw UB i około 50 rekwizycji ze spółdzielni państwowych¹⁵. Podczas dokonywania aprowizacji dochodziło często do konfrontacji ogniowej z funkcjonariuszami ORMO. Większość milicjantów zginęła w walce, w której to oni byli stroną atakującą¹⁶. Zdarzały się też potyczki spotkaniowe, nie planowane i ofiary były po obu stronach.

Rozpracowanie i likwidacja oddziału KWP „Balon”

Organizacja i struktura poszczególnych jednostek dywersji w ramach III Komendy KWP funkcjonowała do aresztowania Komendanta Terenu 731 kpt. „Murata”. Jego ujęcie nastąpiło 9 listopada 1948 r. w wyniku rozpracowania agenturalnego siatki wywiadu KWP oraz zdrady jednego z członków podzie-

¹⁴ R. Peska, *Ubecja – czerwone piekło 1945-1955*, Pabianice 2000 s. 56-57; AIPN Łd, Akta sprawy Sr 130/49, Ewidencja i raporty z walk bojówki „Balon” z 1948 r. Rękopis „Marianka” z 1947-1948 r.

¹⁵ Tamże; AMTN/Ł, Raporty..., Nr Inw D-334; AIPN Łd 125/1, t. I, Wykaz dokonanych akcji antykomunistycznych KWP na terenie woj. łódzkiego w latach 1945-48, k. 13-20, 137-157.

¹⁶ 16 maja 1948 r. do mieszkania ormowca Władysława Korbacza przybyła uzbrojona sekcja egzekutywy pod dowództwem „Marianka” celem wykonania wyroku śmierci. Akcja likwidacyjna nie powiodła się z powodu zaalarmowania posterunku MO w Ostrówku. W czasie pościgu milicji zabito komendanta MO, B. Zwierza. AMZW, Rozkaz specjalny nr 68 Komendanta Głównego MO z 19 maja 1948 r.; *Za Ojczyznę i za Lud*, red. S. Banasiak, E. Chobot, S. Fijałkowski, A. Kusiak, Łódź 1973.

nia, kpr. „Świerka” – żołnierza z jednostki sierż. „Marianka”¹⁷. Rozbite pododdziały KWP należące do zgrupowania kpt. „Murata” działały nadal, przeważnie w powiecie wieluńskim, sieradzkim i łaskim. W okresie zimy 1948/49 organy bezpieczeństwa rozpoczęły masowe poszukiwania rozbitków z b. zgrupowania partyzanckiego KWP Teren 731. Nieustająca pogoń za oddziałami, ciągłe pacyfikacje wiosek spowodowały, że żołnierze „Murata” z trudnością unikali śmierci. W nowo powstałych bunkrach w pow. Wieluń, Sieradz i Łask, KWP próbowało przeczekać okres zagrożenia. Oddział Andrzeja Jaworskiego był niczym innym jak pozostałą garstką żołnierzy z jednostki dywersyjnej KWP „Balon”. W lecie 1949 r. została już tylko mała sekcja bojowa składająca się z trzech ludzi łącznie z dowódcą. Grupa ograniczyła swoją aktywność, ponieważ jej członkowie nieustannie byli tropieni i ścigani przez UB. Ich nieuchwytność przez tak długi okres czasu, była możliwa tylko dzięki dużemu poparciu, jakiego udzielała im wieluńska i łaska wieś. Potwierdzają to liczne dowody ofiarności wobec partyzantów ze strony mieszkańców tych ziem oraz szereg cierpień, jakich doznali oni za powyższą pomoc ze strony władz komunistycznych¹⁸. Egzekutywa „Balonu” dowodzona przez „Marianka” miała liczne kryjówki umiejscowione najczęściej bezpośrednio u gospodarzy lub w bezpośrednim sąsiedztwie. Część tych placówek została zdekonspirowana po rozbiciu zgrupowania partyzanckiego KWP „Murata”. Reszta „niespalonych” mieściła się w bunkrach ziemnych rozlokowanych na terenie leśnych miejscowości w okolicach Chociwia, Podlasia i innych. Kilka kryjówek zlokalizowanych było w okolicach Ruśca w osadzie Błaś i w Pawłowie¹⁹. Najprawdopodobniej takich kryjówek oddział „Balon” miał więcej, nie wszystkie jednak udało się ustalić. W wyniku działań agenturalno-operacyjnych w okresie 1948/49 kryjówki te stopniowo były ujawniane i likwidowane przez pabianicką bezpiekę.

PUBP w Wieluniu przy wsparciu PUBP w Łasku i zwiadu 8 pułku KBW rozpracował pozostałe grupy dywersyjne KWP po aresztowaniu „Murata”. W raporcie z 4 lipca 1949 r. ustalono dane personalne żołnierzy KWP, liczebność sił oraz teren dyslokacji. Ułatwiło to namierzenie i w konsekwencji rozbicie kolejnych oddziałów²⁰. Zaplanowane kolejne przedsięwzięcie zmierzające do rozpoznania i likwidacji ukrywających się resztek grup KWP zostało zatwier-

17 30 października 1948 r. UB z Piotrkowa Trybunalskiego i KBW z Łodzi podczas zasadzki na członków KWP aresztowały kpr. Karola Pietrusa „Świerka”, który to potwierdził doniesienia tajnego współpracownika UB o krypt. „Teofil”, jednocześnie w swych zeznaniach podał tajnych wywiadowców KWP „Murata”, wskazał bunkry w terenie podległej oddziałowi partyzanckiemu krypt. „Balon”, co spowodowało wyśledzenie i likwidację komendanta Terenu 731 kpt. „Murata”. 11 X 1948 r. podczas pacyfikacji UB zlikwidował główne skrzynki wywiadu KWP i łączników sztabu w tym Terczyńskiego „Pazia”, Terczyńską „Milkę” i Jana Dudka „Babkę”. Zob. AIPN Łd., Akta sprawy Sr 738/48, Sr 5/49; Relacja Ireny Terczyńskiej ps. „Milka” z 21 I 2004 r. (w zbiorach autora); K. Jasiak, *III Komenda KWP...*, s. 70.

18 Od 11 XI do 30 XI 1948 r. w wyniku przeprowadzonej akcji UB rozbiło główną sieć wywiadu dla jednostki „Balon”. Z terenu gm. Konopnica aresztowano około 40 osób udzielających bezpośredniej pomocy „Mariankowi”, z gm. Rusiec aresztowano 21 osób, z Chociwia 10, z gm. Widawa 15 osób. W sumie podczas rozpracowania siatki wywiadu grupy „Baloni” aresztowano i skazano na ciężkie więzienie około 100 osób. AIPN Łd., pf 12/60, t. I. Raport specjalny WUBP Łódź, k. 340-341.

19 R. Peska, „Marianek”..., „Dziennik Łódzki” 1994, nr 137; Relacja M. Dźbika z 14 VIII 2004 r. (w zbiorach autora).

20 AIPN Łd., pf 78/1, t. VII, Charakterystyka bandy „Murata”, k. 49.

dzone do realizacji przez Departament III MBP. W miesiącu sierpniu 1949 r. pod przewodnictwem szefa WUBP w Łodzi mjr Mroza odbyła się służbowa narada szefów PUBP z woj. łódzkiego, na której uzgodniono kolejny plan likwidacji grupy podziemia KWP w pow. łaskim²¹. W akcji tej przewidziano udział 23 funkcjonariuszy UB i 15 z MO oraz użycie 5 plutonów operacyjnych 8 pułku KBW²². Kierując się wytycznymi planu na terenie Sieradza, Wielunia i Łasku pozyskano do współpracy 80 jednostek sieci agentury o charakterze sygnalizacyjno-informacyjnym. Pozyskano również 12 agentów, którzy mieli bezpośredni dostęp do grup i osób konspiracji. Z tej liczby pozyskanych UB zaplanowało wprowadzić do struktur KWP czterech tajnych informatorów²³. W czasie tej operacji z użyciem sił pacyfikacyjnych KBW zatrzymano wówczas w pow. Łask ponad 30 osób za tzw. udzielanie pomocy partyzantom²⁴. Najważniejszym efektem tej operacji było zlokalizowanie w drugiej połowie lipca 1949 r. kwater oddziału zbrojnego sierż. „Marianka”, usytuowanych w lesie w rejonie wsi Pawłów gm. Rusiec.

„Żywego mnie nie dostaną”

Słowa te wciąż powtarzał „Marianek” przy każdej obławie UB. Potwierdzają to licznie żyjący ludzie, którzy go znali i mieli z nim kontakt i pamiętają go. Wszyscy zgodnie potwierdzają, że „Marianek” i jego ludzie byli przygotowani na śmierć. Istniało między nimi wzajemne zobowiązanie walki do końca, a jeśli będzie to niemożliwe, każdy miał sobie odebrać życie. Potwierdzają to fakty. Osaczenia, zasadzki, śmierci spodziewali się w każdej chwili. Żyli więc w ciągłym napięciu i gotowości walki do końca. Pętla pościgu UB zaciskała się coraz bardziej. Byli wszakże ludźmi utrudzonymi, zmęczonymi i spragnionymi normalnego życia. Oddział w ciągłych potyczkach, starciach i ucieczkach, kruszył się i słabł nie tylko fizycznie ale i psychicznie. W takim stanie ducha ostatnia trójka żołnierzy „Balonu” wraz ze swoim dowódcą „Mariankiem” – A. Jaworskim dotarła do swej wypróbowanej kwatery we wsi Pawłów pow. Łask. Była niedziela 7 sierpnia 1949 r. Piąty rok podziemnej walki z bezwzględny przeciwnikiem z UB. Miejscowi ludzie podążali do Ruśca na nie-

21 Plany akcji rozbicia grupy „Marianka” podjęto po raz pierwszy 28 III 1947 r., kiedy to UB w Pabianicach zaprowadziło sprawę agenturalnego rozpracowania pod krypt. „Pościg”. Odpowiedzialnymi za przeprowadzenie tej operacji byli funkcjonariusze PUBP w Pabianicach por. Wacław Baško i chor. Tadeusz Jurowski. Skuteczna realizacja tego przedsięwzięcia nastąpiła dopiero w sierpniu 1949 r. Zob. AIPN Łd, pf 12/60, t. I, Raport o zakończeniu sprawy na bandę „Marianka pod krypt. „Pościg”. Nr sprawy G-6/47 założonej 28 III 1947 r., k. 369.

22 We wszystkich operacjach likwidacyjnych przeciwko „Mariankowi” i jego żołnierzom KWP brały udział grupy operacyjne z 8 pułku KBW pod dowództwem kpt. Lamparta, kpt. Piotrowskiego, kpt. Bobkiewicz, por. Mazurkiewicza. Zob. AIPN w Warszawie, 578/841, Meldunki operacyjne 8 Pułku KBW.

23 W specjalnej akcji rozpracowania oddziału „Balon” pod dowództwem „Marianka” brało udział w sumie około 80 jednostek agentury terenowej. Najważniejszymi informatorami UB, którzy bezpośrednio przyczynili się do likwidacji grupy i placówki KWP krypt. „Balon” byli: „Wujo”, „Lucjan”, „Miluś”, „Wiewiórka”, „Grzyb”, „Polak”, „Śmiały”, „Lipa”, „Antoni”, „Deska”, „Koniczyna”, „Ręka”, „Janina”, „Koni”, „Fok” i „Lufa”. Zob. AIPN Łd, pf 12/60, t. I, Sieć agenturalno-informacyjna rozpracowująca bandę „Murata”, k. 9-11.

24 Tamże, k. 11.

dzielne nabożeństwo. Dzień, który powinien być dniem wytchnienia i pojednania z Bogiem dla „Marianka” i jego dwóch żołnierzy – Tadeusza Kuzi ps. „Igła” i Michała Wojtczaka ps. „Zbigniew”, stał się dniem ich śmierci.

W godzinach nocnych z 6 na 7 sierpnia 1949 r. do mieszkania nowo pozyskanego informatora UB krypt. „Lufa” – Józefa K. pozostającego na kontakcie PUBP w Pabianicach przyszło 3 członków KWP ubranych po wojskowemu. Informator dał im posiłek, a następnie przygotował spanie w stodole. Kiedy zasnęli inf. „Lufa” udał się na posterunek MO w Ruścu, gdzie zameldował o całym zajściu komendantowi Dudkowi. W wyniku tajnego doniesienia szef PUBP w Pabianicach kpt. Waław Baśko ogłosił alarm i zorganizował natychmiastową mobilizację sił bezpieczeństwa. O godz. 14 cały Pawłów (gm. Szczerców) został otoczony przez siły wojska 8. pułku KBW z Sieradza (150 żołnierzy) oraz funkcjonariuszy Urzędu Bezpieczeństwa z Łasku i Pabianic. Dowódcą operacyjnym całości był szef PUBP w Pabianicach, kpt. Waław Baśko. Wojskiem KBW dowodził kpt. Piotrowski. Grupa szturmowa w sile: 15 żołnierzy KBW, 5 funkcjonariuszy UB i 7 z MO otoczyła stodołę, w której ukryło się trzech żołnierzy KWP. Dowódcą grupy uderzeniowej był por. Zawisła. Reszta plutonu KBW rozciągnęła kordon odwodowy w odległości 250 m od lasu, aby zabezpieczyć miejsce operacji. Wydzielona sekcja szturmowa KBW w sile 4 ludzi po dotarciu w pobliże zabudowań rolnych rozpoczęła natarcie. Strzały seriami karabinów maszynowych skierowane były w kierunku stodoły, gdzie w tzw. sąsiedku ukrywali się żołnierze II konspiracji. „Bezpieka” próbowała wedrzeć się do środka, co zakończyło się fiaskiem. UB i KBW nie przewidziały reakcji oddziału „Marianka”. Dowódca „Balonu” i jego ludzie wybrali śmierć. Zamiast się poddać, zaczęli strzelać z otoczonej placówki. A może nie wzywano ich do poddania się, chcąc bez sądu zlikwidować oddział? Partyzanci, w wyniku ciężkiego ostrzału z broni maszynowej oraz eksplozji granatu zostali ciężko ranni. Po chwili usłyszano dwa kolejne strzały z broni krótkiej, które nastąpiły wewnątrz gospodarstwa rolnego i zapanowała absolutna cisza. Były to w efekcie dwa samobójcze strzały z broni krótkiej. Śmierć na miejscu ponieśli „Marianek” – d-ca „Balonu” oraz „Igła”. Kpr. „Zbigniew” w wyniku odniesionych ran został pochwycony²⁵. Ciężko rannego „Zbigniewa” przewieziono do szpitala. Specjalny raport skierowany do Szefa WUBP w Łodzi, szczegółowo relacjonował przebieg akcji. Szef PUBP w Łasku donosił m.in.:

Po wdarciu się na górę [stodoły] złapano jednego z bandytów za nogi i zciągnięto na klepisko. Bandyta był ranny, ale żył. Natychmiast wyniesiono go na pole, miał postrzeloną brodę, kula utkwiała w czaszce. Natychmiast kaza-

25 Z przeprowadzonych oględzin zwłok wynika, że główną przyczyną śmierci „Igły” i „Marianka” był post-rzał z bliskiej odległości w rejonie głowy, a więc nie mogli tego dokonać funkcjonariusze UB, ponieważ w czasie strzelaniny nie znajdowali się oni wewnątrz stodoły. – (ustalenia autora). Zob. R. Peska, *Gniazdo...*, s. 180; Tenże, „Marianek”... „Dziennik Łódzki” 1994, nr 137; Relacja M. Dźbika z 14 VIII 2004 r. (w zbiorach autora); AIPN Łd, pf 12/60; Protokół oględzin zwłok, Rusiec 8 VII 1949 r. o godz. 14, k. 76; AIPN Łd, 0272/1, Materiały z działalności bandy Jaworskiego Andrzeja ps. „Marianek”, Łask, 5 II 1959 r., k. 3; AIPN Łd 030/279, t. I, KWP w woj. łódzkim..., k. 104; AIPN w Warszawie, IPN 578/841, Meldunki operacyjne 8 Pułku KBW, Meldunek operacyjny nr 00219, k. 36.

łem zaopiekować się nim, ratować, aby żył, dając mu jednocześnie zastrzyki, które miał przy sobie oficer. Był to Wojtczak Michał ps. „Zbyszek”. Po dłuższym czasie wojsko zciągnęło z góry drugiego bandytę był to „Marianek”. „Marianek” jeszcze żył, coś cicho szeptał, lecz trudno było zrozumieć, daliśmy mu zastrzyk miał postrzelone mocno nogi, krocze i kula przeszła mu od czoła z przodu do tyłu przez czaszkę, która spowodowała po krótkim czasie śmierć. Po pewnym czasie znowu wyciągnięto Kuzię, który prawie, że już był nieprzytomny, postrzelany był na całym ciele i zmarł prawdopodobnie z upływu krwi. Bandyci jak Kuzia i „Marianek” mieli poszarpane spodnie od wybuchu granatów. Granat był to prawdopodobnie „Filipinka”, który przy strzelaniu wojska mógł eksplodować. [...] Z naszej strony nie było żadnych wypadków postrzeleń albo rannych. Rannego natychmiast odwieziono do szpitala do Łodzi, dwóch trupów zawieziono na posterunek do Ruśca dla przeprowadzenia czynności śledczych²⁶. Do przeprowadzenia daktyloskopii i rozpoznania zabitych partyzantów wysłano sekcję dochodzeniowo-śledczą z WUBP z Łodzi pod kierownictwem Bolesława Drażkiewicza. Ciała partyzantów celowo zabezpieczono przed miejscowym ORMO, aby przypadkiem nie ujawniono miejsca pochówku. Ciała więc wywieziono w kierunku Łasku – Pabianic²⁷. Szef PUBP w Łasku pisał w tej sprawie do Szefa WUBP w Łodzi, że *por. Krauze w porozumieniu z sekretarzem Komitetu Powiatowego i instruktorem Zawadzkiem z PZPR postanowili zająć się pogrzebem. Por. Krauze udał się do księdza w Marzeninie w sprawie pochówku..., por. Krauze tłumaczył się tym, iż w związku z dekretem z 5 VIII 1949 r. należy unikać zatargów z klerem, a z drugiej strony należałoby pozwolić rodzinie pochować zabitych, gdyż może ona wnosić kiedyś pretensje prawne... za zbeszczeszczenie trupów. Krauze nie liczył się z tym że w pow. łaskim jest szef urzędu, którego on jest zastępcą do spraw MO i powinien się porozumieć z szefem. Wypadek ten mógł nam spowodować drugi cud lubelski. Myśmy sami zajęli się pogrzebem bandytów²⁸. Przy zakopaniu byli funkcjonariusze UB: Bolesław Drażkiewicz, Władysław Horomłyński vel Koromłyński i Stanisław Mogilski²⁹. Zwłoki partyzantów „Marianka” i „Igły” zakopano w tajemnej mogile znajdującej się u podnóża Dobrońskich Gór tj. 8 km od Pabianic w stronę Łasku ok. 200-250 m od szosy. Z materiałów operacyjnych UB dotyczących tego wydarzenia wynika, że partyzanci z KWP zostali zakopani nocą 8 VIII 1949 r. w bezimiennym grobie³⁰. Miejsce to dziś zaznaczone jest znakiem Polski Walczącej (kotwicą) i ryngrafem Matki Bo-*

26 AIPN Łd, pf 10/747, t. I, Raport specjalny do Szefa WUBP w Łodzi z 11 VIII 1949 r., k. 70-71; www.ipn.gov.pl

27 AIPN Łd pf 10/745, Raport do Szefa UB w Pabianicach 8 VIII 1949 r. k. 25.

28 AIPN Łd, pf 10/747, t. I, Raport specjalny do Szefa WUBP w Łodzi z 11 VIII 1949 r., k. 70-71.

29 AIPN Łd pf 10/745..., k. 25.

30 AIPN Łd, pf 10/745, Protokół rozpoznania zwłok z 8 VIII 1949 r. sporządzony w Ruścu przez st. ref. PUBP w Pabianicach chor. Cz. Chojaka, k. 15; Odpis skrócony aktu zgonu nr 64/49, Tadeusza Kuzi ps. „Igła” z 11 VIII 1949 r. Dąbrowa Rusiecka; Odpis Skrócony aktu zgonu J. Jaworskiego Nr 65/49 z 11 VIII 1949 r. Archiwum Urzędu Stanu Cywilnego w Dąbrowie Rusieckiej, (w zbiorach autora); R. Peska, *Ubecja...*, s. 131-136.

skiej Częstochowskiej, umieszczonym na brzożowym drzewie na skraju, przy drodze, obok wyrobiska piasku, od strony południowej³¹.

Po zakończonej akcji zlikwidowania oddziału „Marianka” w Pawłowie 7 lipca 1949 r. rannego w głowę i nogę M. Wojtczaka ps. „Zbigniew” dowieziono do Szpitala WUBP w Łodzi gdzie przebywał do chwili wyleczenia, tj. 27 sierpnia 1949 r. W tym dniu został osadzony w areszcie przy WUBP w Łodzi. W grudniu 1949 r. włączony został do sprawy przeciwko członkom KWP „Murata”. 21 kwietnia 1950 r. WSR w Łodzi na sesji wyjazdowej w Wieluniu skazał Wojtczaka na karę śmierci. Wyrok wykonano 22 maja 1950 r.³² Tak zakończyła się tragiczna epopeja oddziału KWP krypt. „Balon”, walczącego o niepodległość Ojczyzny.

Szczałki partyzantów KWP z oddziału „Balon” i innych żołnierzy niepodległościowego ruchu oporu leżą gdzieś w nieznanych mogiłach leśnych czy torfowiskach bez krzyża na mogile i czekają, aż ktoś z towarzyszy broni odnajdzie ich kości i pochowa z szacunkiem w cmentarnej mogile, aby w ten sposób dać skromny wyraz pamięci i hołdu należnego ofiarom terroru komunistycznego, poległym w walce o niepodległość Polski w latach 1945-56 na terenie środkowej Polski.

Kpt. „Murat”

Ppor. „Wicher”

31 W sprawie wyjaśnienia okoliczności śmierci i miejsca pochówku A. Jaworskiego „Marianka” oraz T. Kuzi „Igly”, czynności podjęła Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu IPN w Łodzi. www.ipn.gov.pl

32 K. Jasiak, *III Komenda KWP...*, s. 78; *Straceni w polskich więzieniach 1944-56*, Lublin 1994, s. 160.

Sierz. „Mucha”

Kpr. „Igła”

Sierz. „Marianek”

Sierz. „Synek”

Sztab KWP kpt. „Murata”

Zgrupowanie partyzanckie kpt. „Murata”, 30 VIII 1947 r.

Broń KWP

Zdjęcie pośmiertne kpr. „Igły”

Zdjęcie pośmiertne sierż. „Marianka”

Materiały i ilustracje pochodzą ze zbiorów prywatnych autora, archiwum Sieradzkiego Koła KWP, Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Łodzi

Epitafium ku pamięci KWP „Murata”
w Hucie Czarnożyłskiej